

тивність розробленої методики. У процесі формування мовних передумов учні навчаються необхідним учбовим діям, що дозволяють оптимізувати процес оволодіння навичкою морфемного аналізу.

Запропонована методика може бути використана логопедами в корекційній роботі не тільки при підготовці школярів із НВЗНМ до оволодіння програмою загальноосвітньої школи з рідної мови, але й при корекції дисграфії, дислексії та дизорфографії.

Перспективним є продовження дослідження в області подальшого навчання молодших школярів із НЗНМ теорії рідної мови, вдосконалення методів аналізу морфемної структури слова. З іншого боку, можливий розвиток дослідження у напрямі вивчення лінгвістичної компетенції старших дошкільників із ЗНМ, розробки методик формування їх лінгвістичного мислення як підготовка до подальшого навчання морфемному аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі / М. С. Вашуленко. – Київ: Освіта, 2006. – С. 215-252.
2. Лалаева Р. И. Нарушения речи и пути их коррекции у младших школьников / Р. И. Лалаева. – М., 1998. – 224 с.
3. Основы теории и практики логопедии / Р. Е. Левина. – М.: Просвещение, 1968 – 367 с.
4. Парамонова Л. Г. Дисграфия: диагностика, профилактика, коррекция / Л. Г. Парамонова. – М.: Детство-Пресс, 2006. – 240 с.
5. Соботович Є. Ф. Структура мовленнєвої діяльності і механізми її формування: науково-метод. посібник / Є. Ф. Соботович. – К.: ІЗМН, 1997. – 44 с.
6. Хорошковська О. Н. Методика навчання української мови у початкових класах / О. Н. Хорошковська. – К.: Промінь, 2006. – 255 с.

УДК 376.1-056.264-053:4:81'233:001.895

О. В. Лопатка

учитель-логопед

Сумський ДНЗ № 7 «Попелюшка»

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ІІІ РІВНЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ

У статті висвітлюються порушення зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня та подаються шляхи його розвитку за допомогою інноваційних методів та прийомів.

В статье рассматривается нарушение связной речи у детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи ІІІ уровня и определяются пути его развития с помощью инновационных методов и приёмов.

The article highlights violations connected speech in preschool children with the general underdevelopment of speech level ІІІ and submitted its ways of using innovative methods and techniques.

Ключові слова: розвиток мовлення, інноваційні методи та прийоми, проблемна ситуація, мовленнєво-логічна задача, моделювання, невербальний спосіб спілкування, коментоване малювання, суміжне мовлення, інтерактивне навчання.

Ключевые слова: развитие речи, инновационные методы и приемы, проблемная ситуация, рече-логическая задача, моделирование, невербальный способ общения, комментируемое рисование, интерактивное обучение.

Key words: language development, innovative methods and techniques, problem situation, reche-logic problem, modeling, non-verbal communication, commented drawing, interactive learning.

Постановка проблеми. Мовлення – особлива форма діяльності дитини, особливий результат її зусиль в освоєнні життєвого простору. За допомогою мовлення дитина опанує світ природи, світ стосунків, світ культури, формується повноцінна особистісна людина. В зв'язку з цим центральним завданням у дошкільному віці є розвиток зв'язного мовлення, під час якого реалізується головна функція мовлення – комунікативна.

Формування зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку із такою формою аномалії як загальне недорозвинення

мовлення є однією із актуальних проблем логопедії на сучасному етапі. Дитина повинна оволодіти не тільки чітким мовленням, правильною звуковимовою, досконалим запасом слів, вмінням активно користуватися ним та складати розповіді, при цьому використовувати слова у різних граматичних формах. Насамперед, це – розвиток вміння спілкуватися. Дитина із добре розвинутим мовленням легко і без обтяження робить повідомлення, пояснення, переконання, може зрозуміло висловлювати свої думки, користується вербальними та невербальними засобами виразності (мімікою, жестами, рухами).

На сучасному етапі в дошкільній педагогіці відбувається низка оновлюючих процесів: оновлення, збагачення змісту освіти; запровадження новітніх підходів до організації роботи з дітьми; запровадження інновацій різного рівня. Пошук найбільш ефективних форм, засобів, методів стосується і мовленнєвого розвитку дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері навчання мови і мовлення існують певні інновації, які прямо чи опосередковано впливають на ефективність педагогічного впливу та становлення мовної особистості. Серед таких виділяються загально-педагогічні інноваційні підходи:

- компетентнісний (формування мовленнєвої компетентності дитини);

- особистісно орієнтований;
- інтегрований;
- комунікативний;
- індивідуальний тощо.

Є низка інноваційних підходів, методів, технологій, які тією чи іншою мірою стосуються мовленнєвого розвитку дитини (насамперед українського):

- Соціогровий підхід Є. Шулешка;
- Навчання грамоти за технологіями Є. Шулешка та М. Зайцева;

- Творчий розвиток за методами Л. Б. Фесюкової;

- Комунікативний розвиток за технологією Т.О.Піроженко;

- **Методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям.** Автор – Т. Ткаченко ;

- Методика використання схем-моделей у лексично-граматичній роботі. Автор – К. Крутій .

Загальноновизнаною інновацією у сфері мовленнєвого розвитку дитини є методика, методи та прийоми А. М. Богущ та Н. В. Гавриш. Ця методика увібрала в себе та врахувала усі новітні підходи та технології, пропонувані на «педагогічному ринку».

Мета статті: висвітлити зміст та шляхи розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня за допомогою використання інноваційних методів та прийомів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Базовий компонент дошкільної освіти поставив перед педагогами дошкільної освіти основне завдання – виховати особистість, яка успішно діє в різних життєвих ситуаціях. А здатність швидко адаптуватися до нових соціальних умов безпосередньо залежить від комунікативних умінь та навичок, достатній рівень яких дає дитині змогу самореалізуватися й адекватно діяти у соціальному оточенні.

Щоб навчити дитину оперувати своїми мовними знаннями, виховати ініціативну особистість з високим рівнем мовленнєвої творчості необхідно створити умови, що стимулюють активність дітей, адже розвиток дитини, зокрема її мовленнєвий, відбувається лише у діяльності. Саме тому організовуючи пізнавальну діяльність, необхідно використовувати інноваційні методи та прийоми, як способи цілеспрямованої міжсуб'єктивної взаємодії, що забезпечують оптимальні умови розвитку дітей.

Характерними особливостями цих методів є :

- оптимальна активізація дітей;
- спільна діяльність вихователя та дітей у режимі рівноправного спілкування;
- створення умов для переживання успіху кожним учасником педагогічної взаємодії;
- обов'язкова рефлексія процесу навчання і виховання – осмислення доцільності обраних завдань, форм роботи, способів діяльності, причин невдач або досягнення цілей тощо.

Використовуючи інноваційні методи навчання, необхідно намагатися створити такі умови, щоб дитина мала змогу обговорювати проблеми з іншими, ставити запитання, активно діяти, шукати, досліджувати. Такі методидозволяють

дітям самостійно, ініціативно діяти, сприяють розвитку творчої уяви, дають можливість вибирати найвлучніші мовленнєві засоби для креативного відновлення запропонованого мовленнєвого матеріалу. Мовленнєві моделі не тільки допомагають наочно уявити якість об'єкта, а і модифікувати його та експериментувати з ним.

Види застосованих інноваційних методів та прийомів:

1. Проблемні ситуації та мовленнєво-логічні задачі. Це розповіді-загадки про природу, відповіді на які дитина може дати лише тоді, коли чітко усвідомлює закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між явищами та об'єктами в природі. Тому перед їх використанням ми обов'язково проводимо відповідну роботу. Проблемні запитання спонукають малюків до пізнання, розвивають логічне мислення, активізують мовлення: у дітей виникає бажання висловлюватися, говорити, ділитися своїми припущеннями, знаннями. На перших етапах розв'язанню мовленнєвих задач ми присвячуємо ціле заняття або ж використовуємо їх як частину бесіди, розповіді за картиною тощо. Надалі аби активізувати розумову діяльність дітей, пропонуємо їм самостійно складати мовленнєві задачі.

2. Використання методики сприймання зображеного різними органами чуттів, розроблена російськими науковцями І. М. Мурашківською та Т. А. Сидорчук. Методику розроблено на принципах теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ). Вона спрямована на формування в дітей умінь сприймати зображення через уявні можливі відчуття від зіткнення з різними об'єктами й на навчання передавати свої враження у зв'язному висловлюванні. Послідовність вправ за цією методикою: «Зорова труба» (відокремлення об'єкта, зображуваного на картині); «Що від чого залежить» (встановлення залежності між об'єктами); «Навушники», «Рукавички», «Відчуй аромат» (зосередження на окремих об'єктах, імітувати їх, придумувати діалоги).

3. Активне моделювання, побудова моделей казок. Метод моделювання вперше розробили педагоги й психологи: Д. Б. Ельконін, Л. В. Венгер, Н. О. Ветлугіна, М. М. Поддьяков. Цей метод полягає у тому, що мислення дитини розвивається

за допомогою спеціальних схем, моделей, які в наочній і доступній формі відтворюють приховані властивості та зв'язки того чи іншого об'єкта. Слід зазначити, що старшим дошкільникам із ЗНМ сповна доступна робота за схемами, проте практика показала, що дітям цієї категорії потрібно більше часу для ознайомлення і запам'ятовування кожної окремої схеми. Надалі діти самостійно складають розповіді, використовуючи опорні схеми. Моделювання можна використовувати в роботі над усіма видами зв'язного мовлення: переказ, складання розповідей за картиною, серією картин, описова розповідь, творча розповідь.

4. Пантомімно-ілюстративні ігри з невербальними засобами виразності. Цей прийом сприяє формуванню у дітей вміння говорити правильно, вживати ввічливі форми, вчить бути добрими співрозмовниками, здатними висловлювати власне судження, будь – які, навіть найнесподіваніші, припущення, щоб знайти компромісний варіант розв'язання проблеми. Успіх будь – якого контакту в значній мірі залежить від уміння встановлювати довірливий контакт із співбесідником, який особливо необхідний для дітей із ЗНМ. Такий контакт допомагають встановити невербальні способи спілкування.

5. Складання віршів, загадок, розповідей, римовок за опорними схемами. Такий метод розвиває мовленнєву творчість, дає волю дитячій уяві, фантазії. Діти залюбки діляться враженнями, переживаннями, відповідають на запитання. Такі розмови збагачують словниковий запас дітей, вчать їх зв'язно, логічно висловлюватися, уважно слухати співрозмовника, вести діалог. Набуття власного досвіду, розширення активного словника дає змогу дітям цікаво розповідати не лише історії з власного досвіду, але й складати творчі розповіді, фантазувати.

6. Складання розповідей за допомогою різних методів та прийомів. Розвиваючи зв'язне мовлення у дітей, ми використовуємо різні прийоми, зокрема: коментоване малювання. Для того щоб активізувати мовлення дитини, педагог має створити таку ситуацію, в якій вона прагнучиме висловлюватися, ділитися

враженнями. Тому потрібно намагатися забезпечувати динамічність оточення дітей, звертати їхню увагу на зміни в довкіллі, появу чогось нового. Цікавим прийомом активізації мовлення дітей, є суміжне мовлення. Складаючи розповідь чи описуючи предмет, вихователь починає речення і дає можливість дитині його закінчити, допомагає навідними запитаннями. Навчаючи дітей переказувати літературні твори, використовують зорові опори. Розвиток подій фіксують у малюнках чи за допомогою умовних позначень. Спираючись на них, малюки легко відтворюють хід подій. Найпростіше дітям переказувати казки за допомогою ілюстрацій.

Використання таких інноваційних методів, як «Уроки мислення» (художнього та логічного типу), «Уроки милування в природі», «Уроки подорожі на хмаринках», лінгвістичні ігри, пальчиковий ігротренінг дають змогу реалізувати принцип багатоваріантності у процесі розв'язання творчих мовленнєвих завдань і вправ. Заняття будуються у вигляді словесних подорожей у світ казки, фантазії, природи, мистецтва, звуків, фарб, книги тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, використання інноваційних методів та прийомів є ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку ЗНМ III рівня. Система новітніх мовленнєвих технологій дозволяє належно організувати мовленнєво-ігрову діяльність, яка спрямована на перехід дитини від репродуктивних до креативних мовленнєво-ігрових дій. Завдяки створенню сприятливої атмосфери для прояву комунікативно-мовленнєвих здібностей дітей усуваються не тільки порушення мови, уваги, пам'яті, мислення, моторики, поведінки дитини, але і створюється сприятливий психоемоційний клімат, що спонукає дітей до проявів творчості під час розв'язання проблемних ситуацій, стимулює креативність, розвиток зв'язного мовлення. Тому, в перспективі, вбачаємо подальше насичення методичних розробок інноваційними засобами навчання, що підвищать рівень мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». – К., 2013.
2. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К., 2006.
3. Богуш А. М. Методика навчання української мови в дошкільних закладах: навч. посібник / А. М. Богуш. – К., 1993.
4. Гавриш Наталя. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: навч. посібник / Наталя Гавриш. – К., 2006.
5. Нетрадиционные приемы развития речи детей старшего дошкольного возраста. – Запорожье, 2008.
6. Сучасне заняття в дошкільному закладі / За ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ, 2007.
7. Фесюкова Л. Б. Воспитание сказкой: Для работы с детьми дошкольного возраста / Л. Б. Фесюкова. – Х., 1997.

УДК 376.1-056.264-053:81'233

Т. В. Малькова

учитель-логопед МБДОУ ДС № 110 г. Иркутск

ПРОФИЛАКТИКА РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ДИСГРАФИИ В КОРРЕКЦИОННОЙ РАБОТЕ С ДОШКОЛЬНИКАМИ, ИМЕЮЩИМИ ОБЩЕЕ НЕДОРАЗВИТИЕ РЕЧИ

В статье рассматриваются методы и приемы, используемые в коррекционной работе с дошкольниками с ОНР с целью профилактики различных видов дисграфий.

The article discusses the methods and techniques used in remedial work with children with NRO for the prevention of various types of dysgraphia.

Ключевые слова: дисграфия, профилактика, предпосылки, этапы работы.

Keywords: dysgraphia, prevention, background, stages of work.

Постановка проблемы. При планировании и организации коррекционной работы с детьми с общим недоразвитием речи важно уделять внимание формированию как речевых, так и неречевых психических функций и процессов, обуславливающих нормальный процесс овладения письмом.

Анализ исследований и публикаций по данной теме в разные годы показывает, что количество детей с дисграфией неуклонно растет. Так, в 50 – е гг., по данным профессора М. Е. Хватцева, число